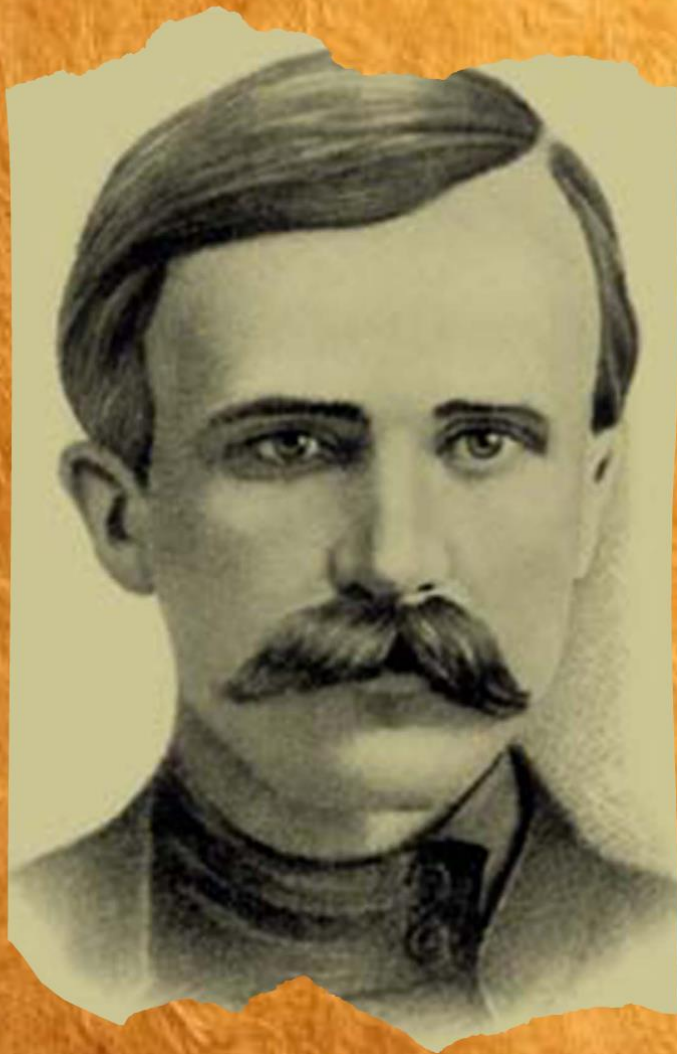

**Життя, мов спалах
блискавки...**

Архип Тесленко

**Рекомендаційний список
літератури**

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва
імені Олеси Гончара

Життя, мов спалах блискавки...

**110 років від дня пам'яті А. Ю. Тесленка,
українського письменника**

Рекомендаційний список літератури

Укладач Ю. Новоселецька

Життя, мов спалах блискавки... : 110 років від дня пам'яті А. Ю. Тесленка, українського письменника : рекомендаційний список літератури / уклад. Ю. Новоселецька; обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесь Гончара. – Полтава, 2021.

Список містить коротку біографію нашого земляка, письменника Архипа Тесленка, а також його книги та літературознавчі дослідження про життя і творчість майстра реалістичної прози, укладені в алфавітному порядку. Всі ці джерела є в наявності фондів Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва імені Олесь Гончара.

Біографія Архипа Тесленка

Архип Юхимович Тесленко народився 2 березня (18 лютого) 1882 р. в с. Харківцях Лохвицького повіту на Полтавщині. Батько, Юхим Якович, служив помічником сільського писаря; мати, Явдоха Сидорівна Строй, наймитувала. Родина жила злиденно. З десятиох дітей дійшли зросту лише двоє – Архип та його молодший брат Ярема.

Малого Архипа, хлопчика хворобливого й вразливого, не вабили галасливі дитячі розваги. У нього рано розвинулася спостережливість, нахил до осмислення і зіставлення всього баченого й чутого, нестримний потяг до читання та нових знань. Поетична жилка в ньому відгукнулися на почуті від матері казки та пісні. Добре закінчивши 1894 р. однокласну церковно-парафіяльну школу, Архип відразу вступає до двокласної. Однак вроджена допитливість і почуття справедливості не миряться з шкільною наукою, що ґрунтувалася на засадах казенного патріотизму й церковно-книжкової догматики, зневаги до рідної мови та культури. А саме до глибокого вивчення надбань рідної літератури спрямувало думки хлопця випадкове знайомство з Шевченковим «Кобзарем».

Інтерес до української та російської художньої літератури й фольклору сприяв першим літературним спробам – спочатку це були віршики російською мовою, оповіданнячка «на зразок тих, що учив: «Написав раз був статейку про гай: як там пташки, ягідки?...»

Молодий Тесленко вирішив самотужки підготуватися до екзамену на народного вчителя. Але на заваді стали злидні: довелося йти наймитувати, щоб хоч якось допомогти батькам. Тяжка фізична праця виявилася не під силу юнакові, та й духовний голод все відчутніше давався взнаки. Десь наприкінці 1897 – на початку 1898 р. йому пощастило влаштуватися писарчуком у волосне управління в містечку Лохвиці, за п'ять верстов від його рідного села. Але обурений свавіллям і жорстокістю волосних чиновників, А. Тесленко лишає роботу в волосному управлінні і поступає за учня в контору лохвицького нотаріуса Кисловського, проте й тут зустрічає те ж саме. Через два роки, у

серпні 1901 р., Тесленко був змушений залишити роботу в нотаріуса, який хотів бачити у Тесленкові більше безсловесного лакея, ніж службовця. Після цього поступив на курси телеграфістів на станції Долинській Південно-Миколаївської залізниці; але через слабкий зір невдовзі – через чотири місяці – був відчислений.

Навесні 1903 р. Тесленко пише драму «Не стоїть жить», у якій сконцентровано чимало проблем, що хвилювали молодого автора, – про смисл життя, коріння людської несправедливості, ідеали в коханні, непримиренність бідності й багатства, ницість міщанства. Десь на початку 1904 р. Тесленко почав працю над своїми першими оповіданнями – і в цьому жанрі утвердив себе як письменник, як майстер.

Перші оповідання, переписані до одного зошита навесні 1905 р., склали збілочку, яка містила п'ять творів: «Хуторяночка», «За паспортом», «Маруся», «Мати», «Дід Омелько». Всі вони об'єднані образом оповідача «дядька Степана».

5 грудня 1905 р. Тесленко взяв участь у мітингу, після якого сталася сутичка з поліцією. 14 грудня відбулася нова сутичка з поліцією через арешт І. Бедра, а наступного дня поліція розпочала арешти її учасників. Тесленко покинув село й вирушив до Києва. Постійним притулком для нього стала редакція газети «Громадська думка», де він міг працювати, читати, вчитися. Повернувшись в рідне село, ймовірно, у другій половині серпня 1906 р., Тесленко змушений був переховуватись від поліції та панів-переслідувачів.

Поки йшло слідство у справі участі Тесленка у заворушенні в Лохвиці 14 грудня 1905 р., харківецькі «хазяїни» за допомогою сфабрикованого ними «громадського» присуду домоглися судової ухвали про дворічне заслання письменника у Вологодську губернію, яке губернатор замінив висилкою до Вятської губернії, але майже весь термін Тесленка протримали у в'язниці під слідством. Нарешті його по етапу відправили на заслання у с. Бісерово на річці Камі. На засланні він пробув недовго й знову по етапу доставлений на суд у Лубни за обвинуваченням у нападі на справника 14 грудня 1905 р. Його виправдали за браком доказів і повернули на місце заслання. По дорозі, у

московській Бутирській тюрмі, він тяжко, протягом двох місяців, хворів на тиф. А потім – знову етап на північ. Термін заслання закінчився 27 грудня 1908 р. – другого ж дня по його прибутті у Вятську губернію.

Тільки на початку 1909 року Тесленко, виснажений і хворий, повертається до батьківської хати. Не застав нікого з колишніх друзів та однодумців. Вороги-донощики продовжують переслідувати письменника, намагаючись знову вислати його подалі від рідних місць.

На початку січня 1910 року померла мати письменника – єдина опора і порадиця знемагаючому від туберкульозу письменникові. Тепер Тесленкові потрібно було щодня думати, як жити

З його прозою перегукуються – за стилем і частково за змістом – листи. Більшість з них написана після заслання й адресована переважно М. М. Грінченко, яка допомагала Тесленкові у публікуванні творів, дбала про гонорари й грошову допомогу, піклувалася про здоров'я, намагалася підтримати його добрим словом.

Тесленко відчуває подих смерті. Знесилений, розбитий морально і фізично, він переносить свій настрій і на художні твори: «Поганяй до ями!», «Немає матусі», «Прощай, життя!», «На чужині», «Що б з мене було?», «В пазурях у людини», опублікованих у київських періодичних виданнях, переважно в «Раді».

Та здоров'я його підірване, організм виснажений до останньої межі. 28 червня 1911 року на 29-му році життя Архип Тесленко помер від туберкульозу. Похований у с. Харківцях Лохвицького повіту.

ЛІТЕРАТУРА

Книги

- Тесленко А. "Истинно русский человек" : [оповідання] / А. Тесленко // Український сатирик: зб. сатир. та гуморист. творів укр. письменників. – Київ, 2000. – С. 436-440.
- Тесленко А. Ю. За пашпортом : вибрані твори / А. Ю. Тесленко. – Київ : Веселка, 1977. – 160 с.

- Тесленко А. Ю. За паспортom : вибрані твори / А. Ю. Тесленко. – Київ : Веселка, 1974. – 159 с.
- Тесленко А. Ю. За паспортom : вибр. твори / А. Ю. Тесленко. – Київ : Веселка, 1982. – 174 с.
- Тесленко А. Ю. Оповідання / А. Ю. Тесленко. – Київ : Дніпро, 1985 – 319 с.
- Тесленко А. Ю. Прозові твори : драматичні твори; вірші; листи / А. Ю. Тесленко. – Київ : Наукова думка, 1988. – 477 с.
- Тесленко А. Ю. Страчене життя : оповідання; повість / А. Ю. Тесленко. – Київ : Дніпро, 1981. – 239 с.
- Тесленко А. Ю. Твори / А. Ю. Тесленко // Українське слово : В 4 кн. : Кн. 1. – Київ : Аконт, 2003. – С.495-506.
- Тесленко А. Ю. Твори / А. Ю. Тесленко. – Київ : Дніпро, 1977. – 206 с.
- Тесленко А. Ю. Твори / А. Ю. Тесленко. – Київ : Художня література, 1956. – 542 с.
- Тесленко А. Ю. Школяр : прозові твори / А. Ю. Тесленко. – Київ : Веселка, 1989. – 287 с.

Літературознавчі дослідження про письменника

- Ахмедова Ю. Психофізіологія укр. дитини в реалістичній прозі кінця ХІХ ст. : [в т. ч. в малій прозі А. Тесленка] / Ю. Ахмедова // Українознавство. – 2011. – № 2 (39). – С. 149-153.
- Кучинський М. Страчене життя Архипа Тесленка : [Архип Юхимович народився 2 березня 1882 р. у с. Харківці Лохвицького повіту на Полтавщині] / М. Кучинський // Історичний календар 2001. – Київ, 2001. – С. 254-256.
- Лазанська Т. І. Тесленко Архип Юхимович (02.03.1882, с. Харківці Полтав. губ. – 28.06.1911) – письменник / Т. І. Лазанська // Енциклопедія історії України : у 10 т. – Київ, 2013. – Т. 10: Т - Я. – С. 74-75.
- Літературне життя краю кін. 19 – поч. 20 ст. // Костенко М. ... І вимолимо в Бога рідне слово. – Полтава, 1999. – С. 87-104.

- Малик М. 95 років від дня смерті Тесленко Архип Юхимович : (02.03.1882-1911), народ. в с. Харківці Лохвицького р-ну] / М. Малик // Край. – 2006. – № 26 (черв.). – С. 20-21.
- Мороз Л. Тесленко Архип Юхимович/ Л. Мороз // Шевченківська енциклопедія: в 6 т. – Київ, 2015. – Т. 6. – С. 243-244.
- Потькало О. Автограф Олесья Гончара : [залишений під час відкриття музею укр. письменника А. Тесленка в с. Харківці Лохвицького р-ну] / О. Потькало // Зоря Полтавщини. – 2008. – 30 лип. – С. 3.
- Росоха М. "Співець недолі". Архип Тесленко / М. Росоха // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2017. – № 13-14. – С. 67-69
- Світло короткого життя // Ротач П. Рядки за рядками, літа за літами. – Полтава, 2005. – С. 217-223.
- Степаненко М. "Вклоняємось землі Архипа Тесленка" (Із життя Харківецького літературно-меморіального музею Архипа Тесленка) : 125-річчю від дня народження присвячується / М. Степаненко // Рідний край. – 2007. – № 1 (16). – С. 150-162.
- Тесленко А. З книги життя : оповідання / А. Тесленко // Зеров М. Українське письменство. – Київ, 2003. – С. 119-120.
- Тесленко Архип Юхимович – укр. письменник : [уродженець с. Харківці Лохвицького пов.] // Степаненко М. І. Світ в оцінці Олесья Гончара : аксіосфера щоденникового дискурсу письменника. – Полтава, 2012. – С. 88.
- Тесленко Архип Юхимович : [нар. в с. Харківцях Лохвицького району на Полтавщині] // Альманах пошани й визнання Полтавщини. – Полтава, 2003. – С. 180-181.
- Тесленко Архип Юхимович: до 100-річчя від дня народження : пам'ятка читачу / скл. Л. І. Картальова. – Полтава, 1982. – 5 с.
- Яковенко Л. Життя, мов спалах блискавиці : 125 років із дня народження письменника Архипа Тесленка / Л. Яковенко // Зоря Полтавщини. – 2007. – 6 берез. – С. 3.
- Яковенко Л. Звідки пішло прізвище Архипа Тесленка? / Л. Яковенко //

Зоря. – 2013. – 19 лют. – С. 3.

- Яковенко Л. Кобзар в житті Архипа Тесленка / Л. Яковенко // Зоря. – 2014. – 4 берез. – С. 4.